

נדרים לג

משה שווערד

1. שלמי נדרים מסכת נדרים דף לב עמוד ב

במשנה אין בין המודר הנאה מחברו למודר ממנו מאכל (היינו הנאת מאכל) אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושים בהם אוכל נפש. האי מודר הנאה פירושו שאסר הנאת נכסיו על חברו, או שאסר על עצמו הנאת נכסיו חברו. וכן הוא בשו"ע סי' רכ"א, ראובן שאסר נכסיו על שמעון או שאסר עצמו מנכסיו שמעון כו', דאילו אסר עצמו סתם שלא יהנה מחברו טובא איכא בינייהו, דאילו במודר הנאה אסור לישן עמו במטה ולרחוץ עמו באמבטי כו' כדלקמן (דף לט ב) ובמודר הימנו הנאת מאכל בודאי שרי בכל הני. אלא כדפרשינן דהאי מודר הנאה פירושו הנאה מנכסיו, ואין חילוק בין שהוא הדיר הנאה מנכסיו חברו או שחברו הדירו מנכסיו. וכתבתי זה לפי שראיתי בפני יהושע במס' מגילה (דף ח א) שחלק בזה יעו"ש, בתוס' ד"ה דריסת הרגל כו' ע"ש וצ"ע:

2. שפתי כהן על יו"ד סימן רכא

(א) אפילו בבקעה כו'. אף על פי שאין אדם מקפיד עליו דקי"ל אפי' ויתור אסור במודר הנאה וכתב הב"ח נראה דאם אינו מקצר דרכו ליכא הנאה ושרי דלא גרע מפורע חובו דבסמוך עכ"ל ול"נ דל"ד דבפורע חובו לא מתהני כלום ולא הוי אלא גרמא אבל הכא דמתהני בעצמו בדריסת הרגל אסור וכן משמע ממה שכתבו רש"י והרא"ש והר"ן לקמן גבי אמר הנאה המביאה לידי מאכל דאסור לעבור דרך שדהו לקצר דרכו ללכת לבית המשתה ולא כתבו כן ברישא דמתני' אלמא דוקא התם לא מיתסר אלא כשמקצר דרכו משום דל"כ ליכא הנאה המביאה לידי מאכל כשמקצר דרכו לאכול מהרה אבל הכא דאסור בכל הנאה א"כ בדריסת הרגל אסור בכל ענין ואע"ג דרש"י פ"י גם במתני' דריסת הרגל לעבור בחצרו ולקצר דרכו נראה דלאו דוקא קאמר דהא לקמן סוף סעיף ד' מוכח דדריסת הרגל אסור בכל ענין והוא מהש"ס ודו"ק:

3. שלמי נדרים מסכת נדרים דף לב עמוד ב

בהמפרש ד"ה אלא דריסת הרגל לעבור בחצרו ולקצר דרכו עכ"ל משמע מלשונו דאם אינו מקצר דרכו בזה לא מקרי הנאה ושרי וכן פירש הב"ח. ולקמן בדף הסמוך דאיבעיא להו מיפסק ומיזל בארעי' מהו, דמספקא להגמ' דאם מקצר דרכו יש לאסור גם במודר הנאת מאכל, פי' שם המפרש דמקצר דרכו לילך לבית המשתה, אבל הכא מיירי דאינו הולך לבית המשתה. אבל הש"ך שם משיג על הב"ח ופירש דרש"י כאן לאו דוקא נקיט לקצר דרכו, ובמודר הנאה אסור אפי' אם אינו מקצר דרכו. ובשיטה מקובצת כתב כהש"ך ועיין ברש"י מגילה ד"ה דריסת הרגל:

4. הר"ן מסכת נדרים דף לב עמוד ב

לא ישאלנו נפה וכברה רחים ותנור - איצטריך למיתני הני כי היכי דלא תיסק אדעתין דכי אמר דכלים שעושין בהם אוכל נפש אסירי נמי במודר מאכל ה"מ קדרה שמבשלין בה א"נ שפוד שצולין בו בשר אבל הני גורם דגורם נינהו ולישרו במודר מאכל קמ"ל.

5. גליוני הש"ס מסכת נדרים דף לב עמוד ב

אבל משאל לוי חלוק וטבעת וטלית ונזמים, נ"ב צע"ק מדוע נקט חפצים אלו דווקא וא"ל דדיבר בהווה דחפצים אלו הדרך לשאל זה מזה דהא חשיב גם טבעת וביבמות ק"כ ב' דטבעת לא מושלי אינשי משום דחיישי לזיפא ולא חיישי בטבעת לשאלה מש"ה אף דבשאר כלים חיישי לשאלה ע"ש:

6. הר"ן מסכת נדרים דף לג עמוד א

... אבל רבנן דפליגי עליה סברי דכל היכא דלא אסר עליו אלא הנאתו כה"ג לא מקרי הנאה דכיון דמידי דלא קפדי בה אינשי הוא אין זה קרוי נהנה מחבירו ואם תאמר דהכא משמע דבדריסת הרגל לא קפדי אינשי ומש"ה שרו רבנן ואילו כפ' חזקת הבתים (ב"ב דף נו:): אמרינן גבי אלו דברים שאין להם חזקה ואמרינן הכא בחצר של שותפות עסקינן דאהעמדה כדי לא קפדי אלמא דוקא שותפין הוא דלא קפדי הא אינשי דעלמא קפדי וכיון שכן ליחסר אפילו לרבנן, תירץ הרמב"ן ז"ל דהעמדה דאמר התם היינו להתעכב ולישב בחצר דומיא דהעמדת בהמה דתנן התם במתני' ובכי האי גוונא הוא דאמר דדוקא שותפין לא קפדי הא אינשי דעלמא קפדי אבל הכא בדריסת הרגל בעלמא עסקינן דהיינו לעבור דרך חצרו ולא להתעכב שם ובכה"ג אפי' אינשי דעלמא דלא שותפין לא קפדי ומש"ה שרו רבנן.

ולענין הלכה – [1] פסק הרמב"ן ז"ל כר' אליעזר דאמר ויתור אסור כיון דסתם לן תנא הכא כוותיה ועוד
דסוגיין דפ' השותפין שנדרו (לקמן /נדרים/ מח) כוותיה אזלא [2] אבל ר"ח ז"ל כתב בפרק חזקת הבתים [גבי]
אלו דברים שאין להם חזקה דלית הלכתא כרבי אליעזר וכן דעת ר"ת ז"ל.

7. חדושי הריטב"א מסכת נדרים דף לב עמוד ב

גמ' אוקמה רב אדא בר אהבה למתני' כר' אליעזר. פי' מתני' דקתני המודר הנאה סתם אסור בדריסת הרגל אף על גב דלא חשיבא הנאה כולי האי דליכא שום פסידא לבעל החצר ואין הנכנס סבור ליהנות ממנו בכך ר' אליעזר היא דתניא ר' אליעזר אומר אפילו ויתור אסור במודר הנאה פירוש אפילו דבר שזרכו לוותר אצל חברו ואינו סבור שיהנה לחברו בכך אסור למודר הנאה סתם לפי שכבר נהנה מכל מקום ומשום הכי אסור בדריסת הרגל ואסור בכלים אף על פי שאין משכירין כיוצא בהן אלא שמשאילין אותן בחנם אבל לרבנן דפליגי עליה דר' אליעזר מותר בדברים אלו וכו' רבינו ז"ל וכיון דסתם לן תנא כרבי אליעזר הלכתא כותיה דקי"ל הלכה כסתם משנה ועוד דסוגיין בשותפין שנדרו הנאה זה מזה כותיה דרבי אליעזר אתיא ע"כ וכבר כתבתיה גם אני בפרק חזקת הבתים בס"ד:

8. ספר ברכת אברהם

בענין ויתור

א) ר' אליעזר היא דתניא ר"ח אומר לפי ויתור אסור במודר הנאה. ומבואר בר"ן דלמ"ד ויתור מותר כיון דמידי דלא קפדי בה אינשי הוא אין זה קרוי נהנה מחבירו. ויש לחקוק בזה אם זה מלד הדין דזה ל"ה הנאה ולכן כל היכא דהאסור על הנאה אינו אסור אלא"כ אסור טעם המעשה כמו זריקה ונגיעה המבואר נעיל ע"ז ע"ז בר"ן דאפשר נאסור, או דהיתר מלד הכולה דכל נוי באוסר הנאה אין דעתו על הנאה כזו.

ב) ובעיקר הגדרת ויתור יש לחקור אם הוא: א) הנאה שאין משלמין עבורה, ב) או הנאה שיש לקבלה גם מאחר ולכן לא מקרי שהוא נהנה ממנו, (וכדמלוינו לשון זה לא נהנה נצי גברא דלא עבד למיגר דיש לו הנאה זו גם ממקום אחר בחנם), ג) או הנאה שכותן נהנה גם לאחרים בחנם ולכן לא מקרי שהוא מהנה.

9. דבר יעקב מסכת נדרים דף לב עמוד ב

ויש לחקור האם המחלוקת היא אם ויתור ודריסת רגל מיקרי הנאה או דלכו"ע מיקרי הנאה אלא דפליגי
בכוונת נודר האם כוונתו לאסור גם הנאות קטנות כאלו. ומפשטות לשון הר"ן [ד"ה אפ'] משמע דפליגי
אם מיקרי הנאה, וכן מפרש הקרן אורה [ד"ה וטעמא] דלא חשיב הנאה מחבירו. ומלשון הריטב"א שכתב
שהנודר אינו סבור שיהנה לחברו בכך, משמע שאין כוונת הנודר לאסור הנאה כזאת.

10. דף על הדף מסכת נדרים דף לב עמוד ב

בגמ': מאן תנא ר' אליעזר דאמר ויתור אסור במודר הנאה. ורבנן פליגי וסברי דויתור מותר במודר הנאה. יש להסתפק במה נחלקו, צד א' י"ל באומדנא ודעת בני אדם כשמדיר חברו, האם מתכוין אף לאסור דברים שדרך אנשים לותר. דר"א סבר דאין דרכו של אדם לוותר בנדור ולכך אף זה נאסר, ורבנן סברי דדרכו של אדם אף בזה לוותר. צד ב' י"ל, דנחלקו בעיקר גדרם של דברים שדרך אנשים לוותר, האם נחשב שנהנה ממנו או לאו. דר"א סבר דאפי' דרך אנשים לוותר חשיב שנהנה ממנו. ורבנן סברי דלא חשיב שנהנה ממנו.

ויש להוכיח מדברי הר"ן לקמן (מ"ה ב) שכתב דאם נדר בפירוש לאסור אף ויתור שפיר נאסר לכו"ע. ובשלמא אי נימא דמחלוקתם באומדנא ודעת בני אדם האם כוונתו לאסור אף ויתור, ובה פליגי רבנן דבסתמא אין דעתו לכלול בנדרו אף דברים שדרכם בויתור, לכך אם מפרש שנתכוין אף לאסור ויתור שפיר אסור. אך אי נימא דנחלקו אי דברים שדרך לוותר עליהם נחשב כנהנה ממנו, ליכא נפקא מיניה, ואף אי ינדור מפורש לא יאסר דכיון דדרך אנשים לוותר לא חשיב שנהנה ממנו. ומבואר בר"ן כצד א' הנ"ל.

11. דבר יעקב מסכת נדרים דף לב עמוד ב

ה] מאן תנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא ר"א אומר אפי' ויתור אסור במודר הנאה - הקרן אורה מסתפק האם ויתור אסור מה"ת או מדרבנן. הקר"א מדייק מהרמב"ם [נדרים ו - ב] שכתב בספק אינו לוקה, אלמא אסור מה"ת. מיהו הרישב"א [ב"ב נו ב] והרמב"ן [ב"ב קז א] כתבו שויתור אסור מדרבנן, והרשב"א [להלן מו ב] והמאירי [מה ב] כתבו אפשר שויתור אסור מדרבנן. וכן משמע מהר"ן [להלן מח: ד"ה וזמנין] שכתב שויתור שאסור במודר הנאה הוי חומרא דנדרים. [עיי' להלן לג. אות ו, ומג. אות א ומח: אות ז].

12. רא"ש (פירוש לש"ס) מסכת נדרים דף לג עמוד א

אימא שלא ילעוס חיטין על מכתו. דרפואה למכה היא כדתנן בפרק [שני דפסחים] [ד' לט ב] לא ילעוס אדם חטים ויתן על גבי מכתו מפני שהם מחמיצות [1] דהנאת מאכלך משמע שהוא הנאה מגוף המאכל בלא אכילה:

13. תוספות מסכת נדרים דף לג עמוד א ד"ה אימא שלא

אימא שלא ילעוס חיטין - [2] משום הנאת מאכל לעיסתך ואפי' מחטין של מדיר עצמו.

14. שערים מצויינים בהלכה

דף לג. הנאה המביאה לידי מאכלך עלי. יש לעיין אי מותר לו לקבל ממנו תרופה לרפואה לבלוע, דהא כתב המג"א בה' פסח (סי' תמב ס"ק טו) והטו"ז (סק"ח) דדבר שנפסל מאכילת כלב מותר בהנאה אבל באכילה אסור משום דאחשביה, ומ"מ כתבו כמה אחרונים דלצורך רפואה אין כזה ענין אכילה דלא אחשביה לצורך אכילה, דאין בסמי רפואה ענין אחשביה לאכילה דדעתו על הרפואה, עי' מש"כ בשמ"ב (סי' קיז ס"ק טו). ועי' בכאה"ט (סי' תקסז ס"ק סז) דמתיר לבלוע ביום התענית תרופה מרה. ובישועות יעקב (סי' תריב) מתיר אפי' ביוה"כ לחולה

15. הר"ן מסכת נדרים דף לג עמוד א

אמר רבא באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי - איכא מאן דאמר דבכה"ג אסור בין בלעיסת חטים על גבי מכתו בין בנפה בין בכברה ואין נוח לי דבכלל הנאה המביאה לידי מאכל לא משמע נתנית חטים לעוסין ע"ג מכתו אלא הכי הוי פסקא דמילתא: דאי נדר ממאכל אינו אסור אלא באכילה בלבד ומותר בכל דבר אחר אמר הנאת מאכלך עלי אסור באכילה ואסור ללעוס חטים על גבי מכתו אבל לשאול ממנו נפה וכברה שרי אמר הנאה המביאה לידי מאכל עלי אסור באכילה ואסור לשאול נפה וכברה מיהו ללעוס חיטין וליתן על גבי מכתו שרי כך נראה בעיני.

16. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד א

ב] ר"ן ד"ה אמר רבא וכו' איכא מ"ד דבכה"ג אסור בין בלעיסת חטים ע"ג מכתו בין בנפה בין בכברה ואין נח לי וכו' - שיטת הרשב"א כמו מ"ד שאסור בנתינת חטים ע"ג מכתו והר"ן חולק. בספר נדרי זריזין [להגר"ש קלוגר] מקשה לפי הר"ן א"כ לפי המסקנה דמתנ' מיירי באומר הנאה המביאה לידי מאכל עלי, למה אין המשנה

אומרת עוד נ"מ בין מודר הנאה מחבירו למודר ממנו מאכל לענין נתינת חיטים ע"ג מכתו. ואולי י"ל דחיטים שעומדים לרפואה [ולא לאכילה] הוי בכלל כלים שאין עושין בהם אוכל נפש.

17. הר"ן מסכת נדרים דף לג עמוד א
ולענין הלכה בעיא דרב פפא לא איפשיטא - הלכך נקטינן בה לחומרא.

18. ספר ברכת אברהם

כ) הר"ן כסוגין פסק לחומרא בצעיות דר"פ, ולפי"ג דמפסק ומיזל כוה ויתור, וחזין לדעת דויתור אסור מדאורייתא, דאל"כ הו"ל ספק דרבנן, וחזיל לשיטתי רפ"ה, דכגרע"א הקשה עליו שס צמטיות דכא ויתור אסור מדרבנן ודרבנן יש צריכה, ולא כביא שוס ראי' לזכ דויתור אסור מדרבנן, וחזין לדעת הר"ן דס"ל דאסור מדאורייתא. ומיכו צמטין צ"ב ק"ז ד"כ והלכתא כהז דויתור אסור רק מדרבנן, ולפי"ז נחלקו בזכ הראשונים ז"ל.

19. רש"ש על נדרים דף לג/א
שם מקום שמשכירין כיוצא בהן אסור. וכתב התו"ט בשם רש"י ותוס' והראב"ד במגילה דהיינו בשוה פרוטה. ועמש"כ בסוכה (כו ב.). וע"ע לקמן (מו ב) אבל בבציר לא גי' המפרש ותוס' והרא"ש. ואולי צריך ג"כ שיוכל לקנות ממנה מאכל כזית דאין אכילה פחותה מכזית לחכמים דרפ"ג דשבועות ואי משום חצי שיעור עמל"מ רפ"ד מהלכות שבועות. ואפשר דמאכל מיקרי אפי' פחות מכזית:

20. ריטב"א על כתובות דף קח/א

ומחזיר לו אבידתו נמי מצוה קא עביד. פי' וכיון דמדעם דבעל אבידה יהיב ליה לא מתהני מודר הנאה מדידיה ואי משום דטרח בהדה כיון דמצוה דנפשיה עבד לא חשיבא הנאה למודר, הרי זה כאלו פייסו חבירו או שכרו שיהזיר אבדתו של זו שהוא מותר, אבל אסור הוא לתת לו ממון של צדקה כדמוכח בההיא דהוי באין בדרך (נדרים מ"ג א') ולא אמרינן מצוה דנפשיה קא עביד כיון דממונא דידיה הוא דיהיב ליה, וכבר פירשתי בארוכה בנדרים בס"ד:

21. רמב"ם על משנה מסכת נדרים פרק ד משנה ב

ומחזיר לו אבדתו, בין שהיו נכסי מחזיר אסורין על בעל אבדה או נכסי בעל אבדה אסורין על המחזיר לפי שהיא מצוה שחייבתו בה התורה. [1] ואם היה המנהג שהמחזיר אבדה מקבל שכר הרי זה לא יקבל, לפי שמחמת המנהג יצא מחייב תורה וכאלו בשביל מה שיקבל החזירה והרי הוא מהנה לזה שנדר שלא ינהו בגלל הדבר שמחזיר לו. וגם אם יותר לו על השכר הנהוג הרי הוא מהנהו באותו השכר שמוותר לו, ולפיכך מקבלין ממנו את השכר ויפול להקדש.

22. הר"ן מסכת נדרים דף לג עמוד א

מקום שנוטלים עליה שכר – [2] דהיינו אם היה מחזיר בטל מן הסלע דבכני האי גוונא מחייב בעל אבידה ליתן לו שכר כדאיתא באלו מציאות (ב"מ דף ל:).

23. תפארת ישראל [יכין] מסכת נדרים פרק ד משנה ב

(יא) מקום שנוטלין עליה שכר. ושניהן מודרין זמ"ז, דאם יטול שכר הרי נהנה, ואם לאו הרי מהנהו, וא"ת איך יהיה תקנה לתת שכר למשיב אבידה לעבור על דברי תורה והרי מחוייב להשיב בחנם [כח"מ רס"ה]. יש לומר דכמו בפרוזבול כשראו חכמים שע"י קיום המצוה באים בנ"א לחטא בענין ממון היו רשאים לתקן פרוזבול [גיטין ל"א א'] והיינו משום דבכל דבר שבממון הפקר ב"ד הפקר [כיבמות פ"ט ב'] ה"נ

כשראו ב"ד שרוב בני"א היו מתעצלים מלהטריח מאד בהשבת אבדה מה גם בעניים דאע"ג דבשעת ההשבה לא היה מזומן לפניהם דבר אחר להשתכר אפ"ה חששו אולי ביני ביני כשיתעסקו בהשבה יזדמן להם עסק להרוויח ולא יהיה כאן, ולהכי לא עסקו בהשבה **ועברו על לאו דלא תוכל להתעלם, וודאי יש כת ביד חכמים לתקן שיתנו להמשיב שכר טרחתו בהשבה, ולא שיהיה כשכר רק שהפקירו ממונו של בעל אבדה לגבי משיב** וכן נוטין דברי רמב"ם [רפ"ק מנדרים], **אולם להר"ן הכא מלת מקום הכא לאו אעיר קאי ורק אמקרה, ור"ל אם בשעת השבה קרה דבר שמותר עי"ז ליקח שכר עבור ההשבה, כגון שהזדמן להרוויח בדבר אחר, שאז מותר ליקח שכר ההשבה** [כה"מ רס"ה]:

24. רש"י על כתובות דף קח/א

תפול - הניית השכר להקדש שהרי שניהן מודרין בהנאה זה מזה:

25. ספר ברכת אברהם

אלמא הצרוחי ארי בעלמא הוא ושרי וכי. ופי' הר"ן דקאי גם השוקל לו את שקלו. וצ"ל כחצ צמתני דשוקל לו את שקלו הוא משום דמלוא בעלמא עבד וליה כפורט חובו, ובסוגיא דכתובות ק"ה ע"א מבואר כן דשוקל שקלו ח"ש גם לצני כהניס גדולים, ודעת הר"ן דבסוגיין פליג ע"ז וס"ל דהכל תלוי צפורט חובו.

והנראה צביאור המחלוקת דהנה מחלוקת חקן וצני כה"ג אינו צעיקר כלל של מצריח ארי מנכסי חבירו, אלא דפליגי צפורט חובו אם הוא ג"כ בכלל מצריח ארי או דשאינו צור מפני שכר נחייב ונשתעבד ומפקיע לו שיטעודו, דצור ס"ל לצני כה"ג דהוא כנותן לו צידים ואינו דומה למצריח ארי דאכתי ליכא צור שום דין ושיטעוד וליה אלא מניעה בעלמא שמונע למזיק מלצור, אבל כה"ג דיש פליי שיטעוד הוא כמכסו ממש.

ולפ"ז תלוי בגדר חייב מחלית השקל, דלרא"ש ליכא שיטעודא אלא מלוא בעלמא, ולר"ן ס"ל צסוגיין דג"ז מלוא הכחוצה בחורכ דמשועבד ושור הוא כפורט חובו ואינו מלוא בעלמא, ולכן שפיר תלוי צמחלוקת חקן וצני כה"ג.

26. רש"י על כתובות דף קז/ב

חנן אומר איבד את מעותיו - **שלא אמרתי לך הלוני ואני אפרע אבל אם הלוח את האשה מעות למזונותיה על מנת שתשלם לו הוא תובעה והיא תובעת הבעל וישלם** כדאמר לעיל בממאנת ולוותה ואכלה ועמדה ומיאנה טעמא דמיאנה הא לא מיאנה משלם:

27. מאירי על כתובות דף קד/ב

אמר המאירי מי שהלך למדינת הים ועמד אחד מעצמו ופרנס את אשתו מחשש כבודה או כבוד הבעל או מנדבת לבו ר"ל לא שהיא לותה ממנו חנין אומר אבד את מעותיו הוא אינו חייב אחר שפרנס שלא מדעתו ואף היא אינה חייבת הואיל ולא לותה הא מכל מקום אם לותה היא ואכלה חייב הוא לפרוע כשיבא כמו שנבאר בגמרא ובלבד בשיודה שלא הניח לה מזונות

28. שיטה מקובצת על כתובות דף קז/ב

וכתב הריטב"א וז"ל ועמד אחד ופרנס את אשתו פי' שלא בהלוואה כו' ובמס' נדרים כתבתי מחלוקת רבותי בזה כי מורי הרשב"א נר"ו סובר דכל מאי שפרנסה סתם בתורת הלואה הוא עד שיאמר בפ"י שעל בעלה הוא סומך ודעת מורי הלוי דפרנס סתם הוא שלא בתורת הלואה ושם כתבתי טעם שניהם. ע"כ:

29. תוספות מסכת כתובות דף קז עמוד ב ד"ה חנן אומר

חנן אומר איבד מעותיו - ליכא לאקשוויי מהא דקיימא לן (לעיל פ.) היורד לתוך שדה של חבירו ונטעה שלא ברשות דשמין לו כאריס ולבונה חורבתו של חבירו דנותן לו מה שההנהו (ב"מ קא. ע"ש) דהתם השבח בעין הוא ודין הוא שיטול אבל הכא לא השביח לו שום שבת נכסים אלא שהצילו מגביית בעל חובו ולא מידי יהיב ליה והוה כמברית ארי מנכסי חבירו דאע"ג דמהנה אותו לא מתחייב מידי כדמסיק בנדרים באין בין המודר (דף לג:) וא"ת הא אמרי' בהשוכר את הפועלים (ב"מ דף צג:) שומר חנם שהיה

30. שלמי נדרים מסכת נדרים דף לג עמוד ב

בפ"י הרא"ש ד"ה מידעם דנפשי' קא מיהדר ליה מצוה בעלמא קא עביד ולא מהני מידי עכ"ל. וכן הוא לשון הגמ' בכתובות (דף קח א) ומחזיר לו אבדתו נמי מצוה קא עביד ע"ש. ולכאורה אמאי צריך להטעם דמצוה קא עביד, ולא סגי במה דקאמר הכא בגמ' דמידעם דנפשי' קא מיהדר ליה ולא קא יהיב ליה מידי. וראיתי בריטב"א שעם הלכות הרמב"ן ז"ל ביאר הדבר היטב וז"ל, מידעם דנפשיה קא מיהדר ליה משלו הוא נהנה, ואי משום דטרח האי במאי דאהדרי', לנפשיה עביד משום מצוה דיליה ושליחא ואגרא דרחמנא הוא, כאילו פרעו אחד מן השוק כדי שיחזיר לזה שהוא מותר עכ"ל. שמענו מדבריו ז"ל שיש כאן שני דברים, א' עצם האבדה שמישיב לו. ב' טרחת המחזיר להשיב לו האבדה ולאספה אל תוך ביתו. וע"ז אמר על עצם השבת אבדה, מידעם דנפשי' מיהדר לי', ועל טרחתו של המחזיר, הוא שלוחא דרחמנא לעשות המצוה. וברמב"ם פ"ז מהל' נדרים הל' א' נקט רק הטעם דמצוה קא עביד דכולל לשניהם על עצם האבדה ועל טרחת החזרה. ובשטמ"ק לכתובות כתב בשם תלמידי הר"י ז"ל, על המחזיר מוטל המצוה וחוב עליו לקיימה, ולא ניהוש להנאת האחר דכי קא מתהני אידך ממצוה קא מיתנהו. ודוקא להחזיר אבדה הוא מותר, אבל לתת לו צדקה אסור הואיל ואם ירצה יכול לתת לאחרים ולקיים המצוה עמהם ע"כ:

31. שיטה מקובצת על כתובות דף קז/ב

ה"ג אמר ר' דוסא בן הרכינס כדבריהם כלומר כדבריהם של כהנים כן הוא. על קרן הצבי [1] שרץ עם מעותיו ואין מגיעו דכיון דפרנס את אשתו שלא מדעתו אין לו עליו כלום. רש"י במהדורא קמא. ושמעתי דלהכי נקט על קרן הצבי [2] משום דהצבי כשמזדקן הקרן שלו מועיל הרבה והוא הולך מקום שבל יראה ובל ימצא ותוקע קרנו שם בא' מנקיקי כדי שלא ימצא לעולם כך שמעתי מפי חכמים דורשי רשומות:

32. הפלאה על כתובות דף קז/ב

במתניתין הניח מעותיו על קרן הצבי. עיין בפירושי המשניות שכתבו כמה פירושים בלשון זה. וכולם דחוקים מאוד. [3] ולפענ"ד נראה לפרש כפשטיה שריב"ז אמר יפה אמר חנן שהדין דין אמת שאין הבעל משלם לו כשיבא. ודקדק בדבריו שאמר איבד את מעותיו בלשון אבדה ולא זכו בעיניו שאין לך צדקה גדולה מזה כי היתה עניה באותו שעה והיתה צריכה לחזור על הפתחים והוא פרנסה בכבודה בתוך ביתה ואמרה חז"ל בצדקה שהקרן קיימת לעולם הבא ויש לפרש לשון צבי כמו הצבי ישראל (שמואל ב' א') שהוא מצבן וקיומן של ישראל. וה"נ פירוש הניח מעותיו על קרן קיימת ומוצבת. ויש עוד לפרש לשון הצבי ע"ד שאמרינן לקמן דף קי"ב למה נמשלה א"י לצבי מה צבי אין עורו מחזיק בשרו אף א"י אינה מחזקת פירותיה וכן הוא בצדקה שאמר הכתוב ובחנוני נא וגו' עד בלי די שיבלו שפתותיכם מלומר די ואינו מחזיק את פירותיו. והיינו דאמר שהניח על קרן לעולם הבא ופירות מרובים עד בלי די בעולם הזה.

33. הערות הגרי"ש אלישיב מסכת כתובות דף קז עמוד ב

מתני' יפה אמר חנן. וכתבו ר"ת והר"ת דהיינו דוקא בחוב מזונות, אבל בפורע חובו של חבירו מודה חנן ועי' בש"ך חו"מ סי' קכ"ח סק"ה שהביא יותר משלושים פוסקים דה"ה בבע"ח. ועי' להלן.

34. תוספות מסכת נדרים דף לג עמוד ב

דמהני ליה פרוטה דרב יוסף - פי' בשעה שעסק במצות אבידה וא"ת ישיב לו אכילת הנאה להקדש אותה פרוטה במקום שנוטלין עליה שכר וי"ל דלא מצי לדיין לדעת כמה פעמים פטור הוא על ידה ממייתב

ריפתא לעניא וא"ת והא אברוחי ארי בעלמא הוא שמברית מעליו העני דאפיל גבי פורע חוב חשבינן ליה מברית ארי משום דמצי למימר מפייסי ליה לפיכך לא ברי היזיקא כ"ש הכא גבי פרוטה שאינה מצויה כ"כ והא לא חשיב הנאה וי"ל דפורע חובו היינו אותו שפורע חובו עבורו מברית ארי מעליו הלכך לאו ברי היזיקא ולכך הוי כמברית ארי אבל הכא המחזיר עצמו כמברית הארי מעל עצמו ע"י שמתעסק באבידת חבירו והרי הוא כאילו נוטל מכיסו של בעל אבידה ונותנה לעני ה"נ גבי פורע חובו אם הבעל חוב נוטל מעות מזה לפטור חובו כמו כן היה אסור.

35. ספר ברכת אברהם

פרוטה דרב יוסף לא שכיח. ופי' הר"ן דלכך ל"ה בכלל חיסוכי"ג, ור"ל דחין כונתו לחסור הנאה כזו אע"ג דכוח הנאה, ולכן נ"מ כוח ש"ש, דשפיר נהנה. ולכאור' יש לדון ח"ך חייב כש"ש הא דילמא לא ה"י עני בא, נפרט לפי מ"ד לא שכיח. ור"ל דחין השכר מה דנשתרש כשצא עני, אלא דזה גופא מה שפטור אס יבא. פטור זה שוב לאדם וכו"ל שכר והנאה. ואוני זה גופא הכריח הר"ן לפרש דמפני שלא שכיח, לכן אינו בכלל החיסור, ולא פירש שאי"ל לחוש שיצא, כיון דמ"מ הנאה היא עלם הפטור שאס יבא יפטור.

36. ספר שערים מצויינים בהלכה

דקא מתהני ליה פרוטה דרב יוסף. פירשו רש"י ור"ן ובפי' הרא"ש דלא בעי ליתן פרוטה לעני, וכדאיתא במס' ב"מ (כט:): דשומר אבידה פטור ליתן לחם להעני. תמונה הענין מאי ברכה והנאה מתהני ע"י שיפטור מצדקה והרי כתיב (מלאכי ג') "ובחנוני נא בזאת... והריקותי לכם ברכה עד בלי די", וע"י במס' שבת (לב:): שדרשו גודל הברכה ע"י צדקה, וכן נמצא הרבה פסוקים בתורה שיש ברכה ע"י מצות צדקה, והכא בגמרא נראה שיש ח"ו הפסד מידה, ויותר תמוה הלשון בתוס' שכתבו, הא דמהני ליה פרוטה דרב יוסף דמברית ארי הוא ע"י שמברית העני ממנו. ונראה דהכא אנו דנין לפי עיני האדם כאותה שעה על אתר, דהרי מצינו נמי גבי כיבוד אב ואם (ואתחנן ה-טז) "למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך", וכן בשילוח הקן (תצא כב-ז) "למען ייטב לך והארכת ימים", ואיתא בסוף מס' חולין באחד שאמר לו אביו שיעלה לבירה ויביא לו גוזלים ועלה ושילח את האם ולקח את הבנים ובחזירתו נפל ומת, ואמרינן שם למען יאריכון ימך ולמען ייטב לך לעוה"ב.

37. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד ב

יג] דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף –
א. רב יוסף סובר ששומר אבידה הוי שומר שכר משום שנהנה שנפטר לתת צדקה לעני, משום שעוסק במצוה פטור מהמצוה. ויש בראשונים ג' שיטות.
א. שיטת תוס' [ב"ק נו: וב"מ כט. וסוכה כה א] דפטור עוסק במצוה הוי רק כשא"א לקיים שניהם כגון שוטת האבידה לצרכה או עסק אחר שצריך לאבידה, אבל בשביל שהאבידה בביתו לא יפטר לתת צדקה לעני דאפשר לקיים שניהם.
ב. שיטת הר"ן והג"א בשם או"ז [בסוכה כה א] וכן פוסק הרמ"א [או"ח סימן לח - ח], דפטור גם אם אפשר לקיים שניהם, מיהו ה"מ אם מתעסק במצוה אבל אם אינו מתעסק במצוה, כגון אבידה המונחת בבית או מי שלובש טלית או תפילין אינו נפטר.
ג. שיטת הראב"ד [הובא ברשב"א בב"ק נו ב] שפטור גם אם אינו מתעסק כגון אבידה המונחת בביתו.

ב. התוס' בב"ק הביאו ראיה לדבריהם, וסברא הוא דאטו אדם שיש לו תפילין בראשו וציצית בבגדו ומזוזה בפתחו יפטר מן המצות. וסברא זו הוי קושיה על הראב"ד שפטר כל זמן שאבידה בביתו, וא"כ קשה למה מי שיש לו מזוזה בפתחו או ציצית בבגדו אינו נפטר מהמצוות. ואפשר לומר דסבר כיון דמזוזה וציצית הוי מצוות תמידיות, אין סברא שהתורה פוטרת את המקיים אותם משאר מצוות, ורק מצוות המזדמנות מזמן לזמן כמו השבת אבידה התורה פוטרת.

ועי"ל דדוקא מצוות כעין השבת האבידה שחייב לקיים אותה או נפטר משאר מצוות, אבל תפילין אינו חייב להניחם כל היום [ואיכא רק מצוה קיומית כל רגע שמניחם], לכן אין המצוה פוטרת משאר מצוות, דאין זה רצון התורה שיתפטור מהמצוות לצורך קיום מצוה קיומית. וגם מצוות ציצית אינו חייב ללבוש בגד עם ד' כנפות, ולכן הוי מצוה קיומית שאינה פוטרת משאר מצוות. וכ"כ הנה"מ [סי' ע"ב - י"ט] שאין מצוה קיומית פוטרת מצוה אחרת.

ג. האחרונים חוקרים האם דין עוסק במצוה פטור מן המצוה הוי דין פטור מהמצוה השניה, או דין דחיה שמצוה השניה נדחית.

א. הקה"י [ברכות סימן טו] מביא שנחלקו בזה הט"ז [סימן קח - א] עם הדרישה. דהט"ז מביא את הדרישה שסבר שמי שעסק במצוה ולכן עבר זמן תפילה פטור מתפילת תשלומין והט"ז חולק עליו. ומבאר הקה"י שהדרישה סבר שעוסק במצוה הוי פטור ולכן אינו חייב בתשלומין, [כמו אונן שהיה פטור מתפילה שאינו חייב בתשלומין], והט"ז סבר שהוי דחיה ודמי לאונס שחייב בתשלומין.

והקה"י מבאר שבזה נחלקו התוס' והר"ן, דתוס' ס"ל שעוסק במצוה הוי דחיה, ולכן דוחה רק היכא דא"א לקיים שניהם, והר"ן סובר שהוי פטור ולכן פטור אף אם אפשר לקיים שניהם. גם הראב"ד סובר שהוי פטור, אלא דנחלק עם הר"ן מתי מיקרי עוסק, לפי הר"ן רק כשמתעסק במצוה ולפי הראב"ד כל זמן שהאבידה בביתו.

הר"ן בסוכה מקשה על תוס', שגם מנער אבידה יכול לקיים שניהם ע"י שיפסיק לנער ויתן צדקה ויחזור לנער. וכוונתו כיון שהוי דחיה למה דוחה המצוה, הרי יכול להפסיק ולקיים מצוה שניה ולחזור לראשונה אלא ראה שהוי פטור מהמצוה השניה.
בספר אשר לשלמה [מועד סימן ח] מתרץ, שגם לתוס' הוי פטור ולכן אין צריך להפסיק, אלא דס"ל אם אפשר לקיים שניהם באותו זמן אז אינו נקרא מתעסק במצוה, דרק אם בזמן שמתעסק במצוה אחת אינו יכול לקיים השניה מיקרי לענין המצוה השניה שהוא מתעסק במצוה אחרת, אבל אם יכול לעשות מצוה שניה בזמן שעושה הראשונה, לא מיקרי עוסק במצוה לענין לפטור מהמצוה האחרת...

ג. הקובץ שיעורים [ח"ב סימן לב] דן בענין עוסק במצוה דרבנן אם יהיה פטור ממצוה דאורייתא, דהא ילפינן מקרא דשבתך בשבת דידך ולא בשבת דמצוה, וגם מצוה דרבנן אינה שבת דידך. ומביא דהשאגת אריה [סימן לז] כתב דהעוסק בספק מצוה אינו נפטר ממצוה, והקו"ש רוצה לחלוק ולומר דפטור כיון דאינו שבת דידך. ואפשר לתלות בחקירה, דאם הוי דחיה אין ספק מצוה או מצוה דרבנן יכולים לדחות מצוה מה"ת, אבל אם הוי פטור אפשר לומר שגם מצוה דרבנן או ספק מצוה פטור כיון דאינו שבת דידך. ואם גדר הפטור משום שהוי ביזוי המצוה הראשונה, אז מסתבר לומר שהעוסק במצוה דרבנן או בספק מצוה ליכא בזיון אם מפסיק כדי לעסוק בודאי מצוה דאורייתא.

38. תוספות כתובות דף מט/ב

אכפייה רבא כו' - וא"ת היאך כפה אותו בשביל צדקה והכתיב מתן שכרה בצדה דכתיב (למען) יבכך ואמרי' בפ' כל הבשר (חולין קי: ושם) כל מצות עשה שמתן שכרה בצדה אין בית דין של מטה מוזהרין עליה [1] ויש לומר דאכפייה בדברים [2] א"נ קצבו ביניה בני העיר לתת כך וכך לחדש הלכך אכפייה כדאמרינן בפרק קמא

דבבא בתרא (דף ה: ושם) דרשאין בני העיר להסיע על קיצתן [3] ועוד דבצדקה איכא תרתי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ (דברים טו):

• עיין במראה מקומות שם לשאר תירווצים

39. ספר אבני מילואים סימן עא ס"ק ד

ומהרי"ק שורש קמ"ח כתב בשם רבינו אלי' דלא מקרי מתן שכרה בצדה כיון דלא כתי' בי' אריכות ימים וע"ש: [7] ולענ"ד נראה לפמ"ש בעקרים דלמען יברכך לא קאי על הגוף הנתינה רק על הא דלא ירע לבבך בתתך לו שהוא נותן בשמחה ובטוב לבב ולא קאי על נתן נתן ע"ש, וא"כ א"ש דכופין על הצדקה ומשום דכיון דאינו נותן ברצון א"כ אין כאן טוב לבב והכפיי' היא על הנתינה לבדה ובנתינה לחודה ליכא מתן שכרה בצדה, ועמ"ש בס' קצה"ה סי' ר"ץ סק"ג ליישב קושי' התוס' בהא דכופין על הצדקה ועמ"ש בקצה"ה סי' צ"ז סק"ט:

40. ספר שערים מצויינים בהלכה

פרוטה דרב יוסף לא שכיח. פי' הר"ן דלא שכיח שיבא העני וישאל באותה שעה כו', וכיון דלא שכיח לא הו' בכלל איסור הנאה. ורש"י פירש שאינו שכיח שלא יתן פרוטה לעני בשכיל אותה מצוה, ולא מיתהני מניה כלל כו'. ועי' בלחם משנה (נדרים פ"ז ה"א) דדוקא בשעת הולכת אבידה לא שכיח, אבל בשומר אבידה ודאי שכיח, ולכן קמ"ל דהוי שומר שכר. | ובגליוני הש"ס להגרי"ע

41. גליוני הש"ס מסכת נדרים דף לג עמוד ב

דקא מהני לי' פרוטה דר' יוסף, נ"ב ראיתי קושי' בספר יד אלעזר סי' ל"ד דמנ"ל דעשה דהשבת אביד' תפטור מצדקה הא כל דין עוסק במצוה דפטור ממצוה מק"ש הוא דילפי' בברכות י"א א' וק"ש הרי הוא רק עשה גרידא וא"כ מנ"ל לפטור מצדקה דאית בה ג"כ תרי לאוי לא תאמץ ולא תקפוץ וכמ"ש תוס' כתובות מ"ט ב' ד"ה אכפיי' עמש"ש בזה ולדידי הנה בפשיטות לק"מ דלאוי דלא תאמץ ולא תקפוץ שייכי רק היכא דמחויב מפאת המצוה לתת ומאמץ את לבבו וקופץ ידו לבל לקיים חיובו ומשא"כ בעוסק במצוה דפטור ממצות הנתינה מן הדין שוב אין כאן איסור אימוץ הלב וקפיצת היד כלל כיון דפטור מלתת ודו"ק

42. ספר שערים מצויינים בהלכה

לאוי עי"ש ביאור הענין, ותי' הגרי"ע דדוקא אם איכא מצות צדקה אז איכא נמי תרי לאוי הנ"ל, אבל אם אנו אומרים דליכא מצות צדקה משום דהעוסק במצוה פטור ממצוה א"כ אינו עובר על התרי לאוי. | ולי קשה למה יופטר ממצות צדקה כשאפשר לו לקיים שניהם, הא קי"ל כר"ל במס' שבת (קלג.). דכל שיש לקיים שניהם בעשה ול"ת מחויב לקיימם, ואם לאו יכא עשה וידחה הל"ת. | ונראה דיש לחלק בין תרי מצות למצוה ועבירה, דאם איכא מצוה והעבירה כנגד, אז כשמקיים המצוה נעשה העבירה מעצמה ע"י קיום המצוה, משא"כ כשיש לפניו תרי מצות אי אפשר לו לקיים שניהם במעשה אחת, כגון להניח תפילין ולהתעטף בציצית כפעם אחת, וכמו כן אי אפשר לו בשעת קיום המצוה ליתן לעני הפרוטה.

43. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד ב

יד] דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף - הבית יעקב [כתו' מט ב] והמהרצ"ח [סוכה כה א] והט"ז [חו"מ רסו - ה] מקשים על הא דאמר רב יוסף דשומר אבידה פטור מלתת פרוטה לצדקה, משום שהעוסק במצוה פטור מהמצוה. וקשה דעוסק במצוה פטור ממצוות עשה, אבל פשיטא שחייב בכל הלאוין, ומי שאינו נותן צדקה עובר בלאו, כמש"כ התוס' [כתו' מט. וב"ב ח ב] דלכן כופין על הצדקה אף על פי שהוי מ"ע שמתן שכרה בצדה, כיון שאיכא ג"כ תרי לאוין לא תאמץ לבבך ולא תקפוץ ירך, וכ"כ הרמב"ם [מתנו"ע ז - ב], וא"כ קשה למה עוסק במצוה פטור מלתת צדקה.

א. האחרונים [או"ש [יום טוב ג - ה], קובה"ע סימן ח - ט, קו"ש [ב"ב אות מח], אמרי בינה או"ח סימן יג - ג, קה"י קידו' סימן לב - ד] מתרצים ע"פ דברי הרמב"ן [קידו' לד א] שכתב לענין מעקה שהלאו בא לחזק העשה, וה"נ לאו דצדקה בא לחזק העשה ולכן היכא דעוסק במצוה ונפטר מהעשה ליכא לא תעשה. וכתב הקו"ש דלפ"ז מבואר שעוסק במצוה אחת, אינו בכלל המצוה האחרת כלל [ולכן ליכא לאו], דאם הוי בכלל המצוה אחרת אלא שפטור משום שהוי כאונס, א"כ איכא לאו.
ב. הקה"י [חו"מ סימן לט] מתרץ דבצדקה כתיב לא תאמץ ולא תקפוץ, דהיינו שאסור להמנע מלתת צדקה בגלל אימוץ הלב, אבל אם נמנע מלתת צדקה בגלל שעוסק במצוה אינו עובר בלאו.

44. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד ב

טו] אבל נכסי בעל אבידה אסורין על מחזיר לא קא מהדר ליה דקא מהני ליה פרוטה דרב יוסף - צ"ב למה אסור הרי אינו נהנה מהמודר אלא נהנה מהמצוה, שמחמת המצוה נפטר מלתת צדקה.
וכע"ז מקשה הקרן אורה [ד"ה ובעיקר] מאי שנא מהמודר הנאה משופר שמוטר לתקוע בו תקיעה של מצוה, דמצוות לאו ליהנות ניתנו, ואף על פי שנהנה שפטור מפרוטה דרב יוסף בשעת עסק במצוה, דאין הנאה זו מהשופר אלא מהמצוה, וא"כ ה"ה בהשבת אבידה אין ההנאה מחמת חבירו אלא מחמת המצוה. ואולי י"ל דמצוה בן אדם לתבירו כיון שהוי מצוה כלפי חבירו, נחשב הפטור של עוסק במצוה מחמת חבירו המודר. ולפי מש"כ תוס' שנחשב שמסלק העני ע"י שנוטל מכיסו של בעל האבידה ונותנה לעני [עיי' להלן אות טז] מובן ששפיר הוי הנאה מהמודר עצמו.
החת"ס [ד"ה אך] מקשה למה נפטר מהשבה בגלל נדרו [משום שנהנה מפרוטה דרב יוסף], ולמה לא נאמר לו שיחזיר האבידה וגם יתן פרוטה לעני כדי לא לעבור על הנדר.

45. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד ב

יח] פרוטה דרב יוסף לא שכיח - הר"ן מפרש לא שכיח שיבוא עני באותה שעה שמחזיר האבידה.
בהג' יעב"ז כתב דאין לפרש שלא שכיח שיהיו עניים, דסתמא קיימי עניים כדכתיב בקרא כי לא יחדל אביון. המפרש והתוס' יום טוב מפרשים שלא שכיח שאדם ימנע מלתת צדקה בגלל שמקיים מצות השבת אבידה, התוס' בב"ק וב"מ והריטב"א אצלנו הביאו ראייה מהגמ' כאן שאין לפטור מצדקה כל זמן שהאבידה מונחת בביתו ואינו מתעסק בה, דאי פטרת ליה כל זמן שהאבידה בביתו שכיח ושכיח הוא. ראייה זו של תוס' הוי קושיה על הראב"ד [הנ"ל אות יג], אבל לר"ן אפשר לומר דהזמן שמתעסק באבידה הוי מועט, ולכן אינו שכיח שאז יבוא עני.
ולפי הראב"ד אפשר לתרץ בשני אופנים.
א. הפנ"י [ב"מ כט א] מתרץ דהפשט בגמ' בנד' פרוטה דר"י לא שכיח, היינו שלא שכיח שאדם ימנע מלתת צדקה בגלל שמקיים מצות השבת אבידה, [וכמו שפירשו המפרש והתיו"ט], ולפ"ז ניהא גמ' לראב"ד דאף שאיכא פטור מצדקה כל זמן שמונחת אבידה בביתו, מ"מ לא שכיח שבגלל זה ימנע מלתת צדקה.
ב. לפי הלח"מ [הובא להלן אות יט] הכא בנדרים מיירי שמכיר בעל האבידה ומיד משיב לו, ולכן אינו שכיח שבזמן מועט כזה יבוא עני אבל היכא דאינו מכיר בעל האבידה ומניח האבידה בביתו, הוי שכיח שיפטר מצדקה ולכן הוי ש"ש, [וכ"כ בספר דברות משה ב"מ סימן לא הערה כג].
בח"י רע"א [ב"ק נו ב] מקשה על תוס' מה ראייתם הרי הכא מיירי שמכיר הבעלים, ולכן אינו שכיח כיון שמחזיר להם מיד. ותירץ דתוס' הבינו שהמשנה בנדרים ג"כ מיירי במקרה שאין בעל האבידה בבית, וצריך המוצא להשאיר אצלו זמן מה, דאם מיירי שמיד מחזיר מאי טעמא של מ"ד שאסור להחזיר משום שנהנה מפרוטה דר"י.

46. פירוש הרא"ש מסכת נדרים דף לג עמוד ב

בשלמא למאן דאמר אף בשנכסי בעל אבידה אסורין על המחזיר. פירוש כששניהם מודרין זה מזה היינו דקתני תפול הנאה להקדש שהמחזיר אינו יכול לקבל ממנו שכר ובעל אבידה אסור לעכבו: אלא למאן דאמר בשנכסי מחזיר אסורין על בעל אבידה דוקא בהכי איירי מתניתין אמאי תפול הנאה להקדש:

47. דבר יעקב מסכת נדרים דף לג עמוד ב

יט' ר"ן ד"ה פרוטה דרב יוסף לא שכיח וכו' ומיהו כיון דאפשר דאתי ומתהני מינה שומר שכר הוא עליה - כוונת הר"ן שפרוטה דרב יוסף מקרי הנאה לענין שחייב כשומר שכר, ולא מיקרי הנאה לגבי מודר הנאה.

ויוצא לפי הר"ן שמחלוקת רב אמי ורב אסי כאן אינו תלוי במחלוקת רבה ורב יוסף האם הוי שומר שכר או שומר חנם, דגם למ"ד דכאן שרי כיון שפרוטה דרב יוסף לא שכיח מ"מ הוי שומר שכר.

[1] והטעם מבאר החת"ס בשם הריטב"א שפרוטה דרב יוסף מקרי הנאה לענין שחייב כשומר שכר, ומ"מ כיון שאינו שכיח אין כוונת הנודר לאסור על המודר הנאה כזו.

[2] האבן האזל [אבידה יג - י] מבאר דמה שיש לו דין דפטור ליתן צדקה לעני חשיב כעין טובת הנאה, ונקרא שכר לענין שומר, אבל במודר הנאה אין איסור אלא בהנאה של ממון ממש, דהיינו כשנפטר בפועל מליתן פרוטה לעני, ולכן אמרינן שמותר לו להחזיר ולא חיישינן שבפועל יבוא עני דזה דלא שכיח.

[3] בחי' ר' אריה לייב [סו"ס עח] מבאר דלענין דין שמירה יש לדון באופן כללי על חלות השמירה, איזה דין שומר יחול עליו, וזה שכיח קצת שבמשך הזמן שיתעסק באבידה יפטר מליתן פרוטה, אבל במודר הנאה יש לדון על כל פעם ופעם שמתעסק בה האם ההתעסקות מותרת, וכל פעם בפני עצמו אמרינן שזה לא שכיח שיבוא עני.

התוס' [ב"ק נו ב] כתבו לפי רבה סברא הפוכה, דלענין מודר הנאה איכא איסורא כיון שנהנה, ומ"מ אינו מספיק הנאה שיחשב עי"ז לשומר שכר.

ויוצא לפי התוס' בב"ק שרבה יכול לסבור כמ"ד שמודר הנאה אסור בהשבת אבידה, אבל המהר"ם [ב"מ כט א] מדייק מלשון התוס' בב"מ שמפרשים שרבה סובר כמ"ד שפרוטה דרב יוסף לא שכיח, ולכן ס"ל שאינו שומר שכר, וגם ס"ל שמותר במודר הנאה.

הרמב"ם [אבידה יג - י] פוסק כמו רב יוסף ששומר אבידה הוי שומר שכר. ומקשה הלח"מ [נד' ז - א] איך פוסק שם הרמב"ם כמ"ד שמותר למודר להחזיר אבידה למדיר, הרי המודר נהנה שפטור מפרוטה דרב יוסף.

ותי' דהא דשרי להחזיר אבידה מיירי שיודע למי להשיב האבידה. ומיד מוליך לביתו דאז אינו שכיח שבאותה שעה יבוא עני, אבל הא דהוי שומר שכר מיירי במי ששומר האבידה בביתו, דכיון שמונחת זמן רב הוי שכיח שיבוא עני ויהיה פטור מצדקה. ומבואר בלח"מ שלמד כמו הראב"ד [הנ"ל אות יג] ששומר אבידה פטור כל זמן שמונח בבית.

הקדן אורה והשלמי נדרים אצלנו מתרעים את הרמב"ם כמו הר"ן כאן שביאר שפרוטה דרב יוסף מקרי הנאה לענין שחייב כשומר שכר, ומ"מ כיון שאינו שכיח אין כוונת הנודר לאסור על המודר הנאה כזו.